

Grunnlovsforslag 37

(2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen vedtatt til fremsettelse av Christian Tybring-Gjedde

Dokument 12:37 (2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Carl I. Hagen vedtatt til fremsettelse av Christian Tybring-Gjedde om endringer i Grunnloven § 71 (å muliggjøre fritak for å møte på Stortinget)

Bakgrunn

Grunnloven gir som utgangspunkt plikt til å motta valg (se § 63) og til å fungere som medlem av Stortinget i hele valgperioden (se § 71). Representantene har altså ikke adgang til å legge ned sitt mandat, og Stortinget har heller ikke adgang til å fritta fra pliktene som representant. Unntak gjelder som utgangspunkt bare i tilfelle sykdom og andre presserende, personlige grunner.

Likevel har det vokst frem en viss praksis for å fritta fra plikten. Stortinget har i helt spesielle tilfeller gitt langvarig permisjon til representanter som ønsker å kunne tiltre stillinger som formelt ikke er forenlige med stortingsvervet (se § 62) før valgperioden løper ut (for eksempel som ambassadør). Det er også eksempler på at en representant har fått anledning til å tiltre stillinger som det har vært ansett for å være av nasjonal interesse for Norge at vedkommende bekler. Til dette kommer situasjoner hvor den personlige belastningen ved å utføre vervet som stortingsrepresentant blir uforholdsmessig stor; i slike tilfeller har det vært innvilget langvarige velferdspermisjoner.

Den praksis som har vokst frem, beveger seg på kanten av Grunnlovens system. Dette gir i seg selv en viktig grunn til å «rydde opp» gjennom grunnlovsendring. Men også for den enkelte vil det være å foretrekke at representantene i unntakstilfelle fikk en mulighet til å bli fritatt fra sitt mandat. Dette vil kunne skje uten at utgangspunktet om plikt til å motta

valget og til å fungere valgperioden ut blir vesentlig svekket.

I de fleste land i Europa er det en viss mulighet til å bli fritatt fra vervet som medlem av parlamentet. I Norge er det ikke aktuelt å åpne for fritak etter eget forgodtbefinnende, slik som i enkelte andre land. Men en mer begrenset endring som uttrykkelig åpner for at Stortinget selv etter søknad kan vedta fritak for resten av perioden, vil være en stadfesting av den praksis som har utviklet seg og en måte å bringe denne delen av Grunnloven i takt med den tiden vi lever i.

De samme forslagene som nå fremmes, ble fremmet i foregående periode av Berit Brørby med flere uten å oppnå støtte ved Stortingets behandling. Etter denne behandlingen har imidlertid stortingspresident Dag Terje Andersen rettet kritikk mot vararepresentant Sylvi Listhaug fordi hun arbeider i et kommunikasjonsbyrå med hemmelige kundelister ved å påstå at det er usikkert hvilke interesser hun fremmer når hun møter som stortingsrepresentant. Sylvi Listhaug ønsket ikke å bidra til å skape usikkerhet og søkte derfor fritak fra å møte på Stortinget for resten av perioden. I innstillingen fra samme stortingspresident som kom med kritikken ble søknaden avslått fordi det ikke er grunnlovmessig hjemmel til å innvilge den. Dermed er Sylvi Listhaug og andre som eventuelt måtte arbeide et sted med hemmelige kundelister satt i en umulig situasjon, hvor kritikk fremmes, men som de ikke har noen mulighet til å slippe unna. En typisk Kafka-lignende eller «Catch 22»-situasjon.

Dette grunnlovsforslaget vil gi Stortinget en mulighet for å kunne innvilge permisjoner til personer i den situasjonen Sylvi Listhaug er i.

Forslag i samsvar med dette fremmes i tre alternativer. Forutsetningen må i alle tilfelle være at unntaksadgangen skal være snever. Hovedregelen må

fortsatt være at den som stiller til valg, ikke bare har plikt til, men også er innstilt på å utøve vervet. Fritak forutsetter dessuten at representanten selv søker om dette; forslaget åpner altså ikke for at Stortinget på eget initiativ kan kvitte seg med en «brysom» kollega.

Alternativ 1 fremstår som det mest liberale, siden det ikke foreslår nærmere kriterier verken i Grunnloven selv eller i Stortingets forretningsorden.

Alternativ 2 er vesentlig mer restriktivt, idet det begrenser fritaksadgangen til å gjelde i tilfeller som med rimelighet kan hevdes å være av «nasjonal interesse». Dette stemmer til en viss grad med den praksis som har utviklet seg, men omfanget vil være avhengig av tolkning som lett kan bli lemfeldig stilt opp imot de sterkt varierende behovene. Selv tungtveiende velferdsgrunner for den enkelte ville for eksempel vanskelig kunne sies å oppfylle kravet.

På denne bakgrunn fremtrer alternativ 3 som det beste. Forutsetningen er her at fritak bare kan gis etter at nærmere kriterier er formulert i Forretningsordenen, og bare når disse kriteriene er tilfredsstillt. Det har en egenverdi at Stortinget åpent diskuterer og formulerer bestemte kriterier for fritak i generell form. Uansett legger forslagsstillerne til grunn at fritakskriteriene skal formuleres og praktiseres restriktivt.

Forslagene fremmes både i moderne norsk språkdrakt og i 1903-språk (etter «oversettelse» av Finn-Erik Vinje). Dette gir Stortinget mulighet til å velge mellom et skritt i retning av språklig modernisering eller vedtak i tradisjonelt, men mer utilgjengelig språk. Forslagene er også utformet på nynorsk etter mal av Graver-utvalgets forslag til nynorsktekst i Dokument 19 (2011–2012).

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 71 nytt annet ledd skal lyde:

Alternativ 1 A (originaltekst):

Storthinget kan dog fritage en Repræsentant, der selv ansøger om dette, for Pligten til at fungere som Medlem af Storthinget i den resterende Del af Valgperioden.

Alternativ 1 B (bokmål):

Stortinget kan likevel fritta en representant som selv søker om dette, fra plikten til å fungere som medlem av Stortinget i den resterende del av valgperioden.

Alternativ 1 C (nynorsk):

Stortinget kan likevel fritta ein representant som sjølv søkjer om dette, frå plikta til å vere medlem av Stortinget i den resterande delen av valperioden.

Alternativ 2 A (originaltekst):

Storthinget kan dog fritage en Repræsentant, der selv ansøger om dette, for Pligten til at fungere som Medlem af Storthinget i den resterende Del af Valgperioden, for isteden at udføre andre Opgaver af national Interesse.

Alternativ 2 B (bokmål):

Stortinget kan likevel fritta en representant som selv søker om dette, fra plikten til å fungere som medlem av Stortinget i den resterende del av valgperioden for i stedet å utføre andre oppgaver av nasjonal interesse.

Alternativ 2 C (nynorsk):

Stortinget kan likevel fritta ein representant som sjølv søkjer om dette, frå plikta til å vere medlem av Stortinget i den resterande delen av valperioden for i staden å gjere andre oppgåver av nasjonal interesse.

Alternativ 3 A (originaltekst):

Efter nærmere Bestemmelser i den i § 66 nevnte Orden kan Storthinget dog fritage en Repræsentant, der selv ansøger om dette, for Pligten til at fungere som Medlem af Storthinget i den resterende Del af Valgperioden.

Alternativ 3 B (bokmål):

Etter nærmere bestemmelser i den i § 66 nevnte orden, kan Stortinget likevel fritta en representant som selv søker om dette, fra plikten til å fungere som medlem av Stortinget i den resterende del av valgperioden.

Alternativ 3 C (nynorsk):

Etter nærare føresegner i den ordenen som er nemnt i § 66, kan Stortinget likevel fritta ein representant som sjølv søkjer om dette, frå plikta til å vere medlem av Stortinget i den resterande delen av valperioden.

28. september 2012

Carl I. Hagen

Vedtatt til fremsettelse
28. september 2012

Christian Tybring-Gjedde

Referert i Stortingets møte 28. september 2012.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Dag Terje Andersen
president